בית משפט לענייני משפחה בתל אביב - יפו

תלה"מ 26318-03-18 נ. נ' ע.

לפני כב' השופטת איריס אילוטוביץ' סגל

תובע: **ע. מ.**
ע"י עורכי הדין מיכאל וייס ויגאל וייס

נגד

נתבעת: **ע. ע.**
ע"י ב"כ עורכת הדין רונית א. זיסמן וארתור שני

פסק דין

לפניי תובענה להפחתת מזונות קטינים שהגיש האב בעקבות **שינוי נסיבות מהותי** אשר חל מאז ניתן פסק הדין בעניין מזונות הקטינים בשנת 2013. טענת שינוי הנסיבות נשענת על שלושה אדנים: הרחבת הסדרי השהות; גידול ניכר בהכנסותיה של האם למול הכנסות האב שנותרו ללא שינוי כך שכיום הכנסותיהם שוות; בע"מ 919/15 **פלוני נ' פלוני** (19.7.2017) כשלעצמו המהווה שינוי נסיבות כזה המצדיק הפחתת מזונות.

להפחית או לא להפחית – זאת השאלה המונחת לפתחי.

רקע עובדתי

1. האב והאם נישאו בשנת 1998 והתגרשו במהלך שנת 2017.

2. מנישואין אלה נולדו לצדדים שלושה ילדים קטינים (להלן - "**הקטינים**"):

א. נ. ילידת 12.1.2003 כבת 16 שנים.

ב. א. יליד 17.8.2005 כבן 13.5 שנים.

ג. י. ילידת 30.11.2008 כבת 10 שנים.

3. בשנת 2013 הגישה האם מספר תביעות כנגד האב, ביניהן תביעה רכושית תביעה למשמורת ותביעה למזונות ילדיהם הקטינים. ביום 10.1.2013 ניתן פסק דין בתביעת המשמורת אשר קבע כי המשמורת על שלושת הקטינים תהיה לאם. אשר לזמני השהות עם האב, נקבע כי הקטינים ישהו עם האב בימים ב' ו-ה', החל מהשעה 17:00 ועד לשעה 20:30. נוסף על כך, נקבע כי הקטינים ישהו עם האב בכל סוף שבוע שני החל מיום ו' בשעה 16:00 ועד לשעה 20:30 במוצאי שבת (ראו: תמ"ש -1541 11-11).

דלתות סגורות

4. ביום 24.9.2013 ניתן פסק דין בתביעת הרכוש ובתביעת המזונות. אשר לתביעת המזונות, נקבע כי האב ישלם סך של 1,350 ₪ לכל קטין ועוד 700 ₪ עבור תשלומי המדור ואחזקת המדור של כל קטין. כך שגובה סך המזונות עבור כל קטין הוא 2,050 ₪ ועבור שלושת הקטינים הסך הכולל הוא 6,150 ₪. כן, נקבע כי האב יישא במחצית מהוצאות החינוך ומההוצאות הרפואיות החריגות שלהם. קצבת הילדים מטעם המוסד לביטוח לאומי תועבר לאם נוסף על תשלומי המזונות (ראו: תמ"ש 3082-11-11). לשם השלמת התמונה יצוין כי ערעורו של האב לבית המשפט המחוזי על פסק הדין בעניין מזונות הקטינים נדחה ביום 9.9.2015 (ראו: עמ"ש 16334-11-13).

5. אשר לתביעה הרכושית, הורה בית המשפט על איזון משאבים לרבות בדירת המגורים בה התגוררו הצדדים ואשר ניתנה במקור לאב במתנה מהוריו. הדירה נמכרה בהליך של כינוס נכסים שהסתיים אי שם במהלך שנת 2016. האם עברה להתגורר עם הקטינים בעיר חולון בעוד האב עבר להתגורר בדרום תל אביב בדירה הממוקמת בקרבת בתי הספר בו לומדים הקטינים.

6. ביום 3.1.2018 הגיש האב בקשה ליישוב סכסוך לבית המשפט. בתום תקופת עיכוב ההליכים התיק נסגר.

7. ביום 13.3.2018 הגיש האב תובענה לשינוי זמני השהות עם הקטינים (ראו: תלה"מ 26338-03-18) ובד בבד תובענה לשינוי והפחתת חיובו במזונות (תלה"מ 26318-03-18).

8. ביום 24.5.2018 התקיים דיון במעמד הצדדים בסופו הגיעו ההורים להסכמות בכל הנוגע לזמני השהות עם הקטינים. הסדרי השהות הורחבו מההסדרים שניתנו במסגרת פסק הדין למשמורת. נקבע בהסכמה כי האב ייטול את הקטינים בימים ב' ו-ה' החל מתום המסגרת החינוכית וישיבם למחרת בחזרה ישירות ללימודים, וכן בכל סוף שבוע שני מתום המסגרת החינוכית ביום ו' ועד ליום א' בבוקר.

9. בתום הדיון, ניתן תוקף של פסק דין להסכמות הצדדים ותיק המשמורת נסגר.

10. אשר לתביעה להפחתת חיובו של האב במזונות הקטינים לא הצליחו הצדדים להגיע להסכמות. משכך אדרש עתה לטענותיהם.

<u>טענות האב</u>

11. לטענת האב, חל שינוי נסיבות מהותי מאז ניתן פסק הדין בעניין מזונות הקטינים בשנת 2013 המחייב בחינה מחודשת של דמי המזונות שנפסקו.

12. האב עובד סוציאלי בהכשרתו, עובד בעיריית תל-אביב ומנהל את היחידה לטיפול בנפגעי סמים. מעבודה זו משתכר האב סך ממוצע של **12,776 ₪ נטו לחודש**.

13. לטענת האב, סכום המזונות החודשי אשר הושת עליו בפסק דינו של כבוד השופט נ' שילה, בצירוף ההוצאות בגין אחזקת המדור ובגין מחצית ההוצאות החריגות, הובילו למציאות טראגית בה הוא נאלץ להעביר לאם מידי חודש כמעט את כל הכנסתו הפנויה בעוד לו עצמו, לא נותר דבר לצרכי מחייתו השוטפת. הנסיבות המתוארות, הובילו להיווצרותה של מציאות כלכלית עגומה ולחוסר שוויון בוטה בין שני ההורים. האב נאלץ לכלות את הכסף שקיבל ממכירתה של דירת המגורים בעוד האם ממשיכה לקבל אלפי שקלים מידי חודש, ללא כל הלימה לצרכי הקטינים המשתנים ולמצב העובדתי בפועל. דברים אלה לטענת האב, מקבלים משנה תוקף נוכח העובדה כי משנת 2013 המשכורת אותה הוא מרוויח בעבודתו גדלה בכמה מאות שקלים בלבד, בעוד משכורתה החודשית של האם אשר עמדה אותה העת על סך של כ-9,500 ₪ עומדת כעת על סך של **כ-12,500** ₪.

14. ביום 24.5.2018 התקבלה תביעתו של האב לשינוי זמני השהות עם הקטינים. בעקבות כך, שכר האב דירה בסמיכות לבית הספר בו לומדים ילדיו. דמי השכירות החודשיים עומדים על סך של 4,800 ₪ לא כולל הוצאות בגין אחזקת המדור. לטענת האב, עצם קבלת התביעה והפיכת החלוקה של זמני השהות בין ההורים לשוויונית יותר לא השפיעה במאומה על חלוקת הנטל הכלכלי ביניהם וזאת, חרף פסק דינו של בית המשפט העליון בבע"מ 919/15 **פלונית נ' פלוני** (19.7.2017) (להלן - "**בע"מ 919/15**") אשר קבע כי בנסיבות בהן החלוקה של זמני השהות בין ההורים מתבצעת באופן שווה, אזי, אף מקור החיוב במזונות ילדיהם הקטינים (מעל גיל 6) יפורש באופן זהה.

15. האב ממשיך לשלם, נוסף על דמי המזונות והוצאות המדור אף את חשבונות הטלפונים הניידים של הקטינים וכן את החשבונות בגין ביטוח הבריאות ללא כל השתתפות בעלות זו מצד האם. בנסיבות המתוארות וכדי לא לפגוע לחלוטין ביכולתו לשמור על חלק מכספי המכירה של הדירה, פנה האב לאימו ולבעלה בבקשה למתן הלוואה חודשית ללא ריבית בסך של 1,000 ₪ עד לסיום ההליך המשפטי. לשם שלמות התמונה יצוין, כי בכתב התביעה, ציין האב כי התמיכה האמורה מאמו הופסקה נוכח הידרדרות במצבו הרפואי של בעלה.

16. הנה כי כן, טען האב כי במצב הדברים הנוכחי בו זמני השהות עם הקטינים מתחלקים באופן שווה בין ההורים, אין עוד כל משמעות לזהותו של "ההורה המשמורן" בנוגע לסכום המזונות שיש להפחיתו. בהיעדר כל שינוי אשר יביא לאיזון בנשיאה בנטל הכלכלי, טען כי לא יוכל עוד להמשיך ולעמוד אף בהוצאות המינימאליות בגין מזון וביגוד עבור ילדיו. כל אלה, לרבות השיפור שחל במצבה הכלכלי של האם ובשים לב לשינוי המתווה הפסיקתי שנקבע בבע"מ 919/15 בכל הנוגע לקביעת מזונותיהם של קטינים מעל גיל 6, אשר די בו כדי להוביל לביטול חיובו במזונות ולשוויון בחלוקה בנטל הכלכלי בין שני ההורים.

<u>טענות האם</u>

17. האם, מרפאה בעיסוק בהכשרתה, כיום עובדת במשרד החינוך במסגרות חינוכיות לילדים בעלי צרכים מיוחדים ומשתכרת סך של **12,500** ₪ **נטו** לחודש.

החלטה מותרת

18. בתצהיר עדותה הראשית, סיפקה האם תיאור מפורט של שלושת ילדיה, לרבות הכישרונות הרבים בהם ניחנו, הישגיהם הלימודיים, רגישותם ותרומתם הרבה לקהילה. כדי לשמור על הרצף ההתפתחותי התקין ומשביע הרצון של הקטינים מבלי לתת להשלכות המאבק שבין ההורים להשפיע עליהם, טענה האם כי כל הפחתה בדמי המזונות פשוט לא תיתכן.

19. אשר לחלוקת זמני השהות בין הורים, טענה כי הלכה למעשה החלוקה מתבצעת בינה לבין האב ביחס של 40:60 בהתאמה. ליחס זה, אין לדבריה ולא יכולה להיות כל השפעה על האופן שבו תופסים הקטינים את דמותה כהורה העיקרי והמשמעותי בחייהם; על האופן שבו הם רואים בביתה כבית המגורים הבסיסי והקבוע בחייהם; ועל האופן שבו הורגלו הקטינים זה שנים להסתמך עליה, להיעזר בה ולשתף אותה בחששותיהם ובעיותיהם. וכדבריה של האם: "**הם פועלים בדרך הטבעית שאותה הם מכירים כל חייהם**" (פס' 37 לתצהיר עדותה הראשית).

20. בכל הנוגע לצמצום דמי המזונות, טענה האם, כי כל גריעה שהיא מהסכום אותו משלם לה האב כעת, תגרום לטלטלה רבתי בחיי הקטינים ותוביל לשינוי קיצוני באורח חייהם עד כדי הישרדות של ממש (פס' 43 לתצהיר עדותה הראשית).

21. חשש נוסף אותו הביעה האם, היה שמא לא תוכל עוד לעמוד בתשלומי השכירות, ומשכך תיאלץ לשכור דירת מגורים קטנה יותר אשר תפגע ברמת החיים לה הורגלו ילדיה. אשר לטענה זו, אציין כי האם לא צירפה את הסכם השכירות עליו היא חתומה לכתב תביעתה או לתצהיר עדותה הראשית ואף נמנעה מלציין את גובה דמי השכירות אותם היא משלמת. רק לאחר הגשת הסיכומים צרפה העתק של הסכם השכירות, כפי שיפורט בהמשך.

22. לפי גרסת האם, היא חיה את חייה בצניעות רבה ומקדישה את כלל המשאבים המצויים ברשותה לגידול הקטינים, להשקעה וטיפוח כישוריהם ולעידוד שאיפתם למצוינות. הגם שהיא מברכת על כך שהקטינים שוהים עם אביהם יותר ופועלת לכיבוד זמני השהות שנקבעו על ידי בית המשפט, היא עודנה סבורה כי ביתה הוא ביתם העיקרי והמשמעותי ביותר בחייהם.

<u>דיון והכרעה</u>

23. פסק דין זה דן בבקשת האב להפחתת חיובו במזונות ילדיו הקטינים: נ. כבת 16, א. כבן 13.5 וי. כבת 10.

24. חיובו של האב במזונות ילדיו הקטינים - מקורו **בפסק דינו** מיום 24.9.2013.

25. הלכה היא, כי פסק דין למזונות איננו בבחינת מעשה בית דין, ואין זה משנה אם פסק הדין ניתן לאחר שמיעת הראיות או מתוקף הסכמה בין הצדדים, וכי מקום בו אירע שינוי נסיבות מהותי ניתן יהא לשוב ולבחון את סכום המזונות שנפסק (ע"א 511/78 **דלהרוזה נ' דלהרוזה**, פ"ד לג (1) 449

נבו - חסוי

(1979) ; ע"א 363/81 **יואכים (יהויכין) פייגה נ' רועי ברנרד פייגה**, לו (3) 187 (1982) (להלן - "**פייגה נ' פייגה**") ; ע"א 749/83 **ליפינסקי נ' ליף (ליפינסקי)**, פ"ד לח (3) 126 (1984)).

פרשנות המונח "שינוי נסיבות מהותי"

26. עיון בפסיקה הרווחת, מעלה כי על פרשנותו של המונח "שינוי נסיבות" להיעשות באופן דווקני לשם שמירה על האיזון בין עיקרון סופיות הדיון מחד גיסא, לבין הצורך לאפשר גישה חוזרת לערכאות על פי נסיבות החיים המשתנות מאידך גיסא. ראו למשל, את דבריה של כבוד השופטת א' פרוקצ'יה במ"א (ירושלים) 410/94 **הלוי נ' הלוי** (15.2.1996) בעמוד 49 לפסק הדין :

> **"את המושג "שינוי נסיבות" בהקשר זה נהוג לפרש באורח דווקני, שאם לא כן עשוי להיות מופר האיזון בין המגמה להביא לסופיות הדיון לבין הצורך להתאים את גובה המזונות לצרכי חיים ולמצבי חיים משתנים בין של הצד הזכאי להם, ובין של הצד החייב בהם".**

עוד בהקשר זה, ראו את דבריו של כבוד השופט מ' שמגר בפסק דין **פייגה נ' פייגה** לעיל (פס' 2 לפסק הדין) :

> **"כידוע, פסק-דין מזונות אינו יוצר מחסום החלטי בפני התדיינות חוזרת, אלא ניתן לשוב ולפנות לבית המשפט בבקשה לעיון חוזר בפלוגתה פלונית בקשר למזונות, אך זאת בכפיפות לתנאי המפורש והדווקני, שחל שינוי מהותי בנסיבות. אין המדובר בשינוי של מה בכך, ולכן אין בכלל המשפטי, היוצר אפשרות לדיון חוזר, כדי פתיחתו של שער רחב, המתיר התדיינות חוזרת בעניין המזונות, כל אימת שהטינה ההדדית או ניגודי האינטרסים בין הצדדים דוחפים לכך. <u>נהפוך הוא, ההלכה מגבילה ומצמצמת את הדיון החוזר, כאמור, רק לאותם מקרים, בהם חל שינוי מהותי בהשוואה למצב שבעבר</u>. שינוי בלתי משמעותי על תוצאותיו צריך להיספג על-ידי הצדדים להתדיינות הקודמת, והם חייבים להתאים עצמם למשמעותו, בלי לשוב ולפנות לערכאות"** [הדגשות שלי כאן ולהלן שלי - א' א' ס'].

27. רק שינוי משמעותי בנסיבות ששררו בעת מתן פסק דין למזונות יצדיק את השינוי בשיעור המזונות, וזאת מהטעם כי פסק דין למזונות צופה פני עתיד ע"א 177/81 **גלעדי נ' גלעדי** פ"ד לו (3) 179, (1982), ע"א 552/83 **מבורך נ' מרסל טייב** פ"ד לח (1) 526) (1984).

28. הנטל להוכיח את שינוי הנסיבות ומהותו מוטל על התובע בבחינת המוציא מחברו עליו הראייה (ע"א 1880/94 **קטן נ' קטן**, פ"ד מט (1) 215 (1995)).

29. אשר למועד תחולתו של שינוי הנסיבות, נקבע כי נקודת המוצא לבחינת השינוי תהא למן היום בו ניתן פסק הדין למזונות ועד לעת הנוכחית (ע"א 381/86 **אבין נ' אבין** (31.12.1986)).

30. עוד חשוב לציין את קביעותו של כבוד השופט א' רובינשטיין בבע"מ 3148/07 **פלוני נ' פלוני**, פס' ו' (13.6.2007), לפיה אין די בהוכחת קיומו של שינוי נסיבות מהותי לצורך הוכחת תביעה לשינוי גובה המזונות. נוסף על כך, נדרש בית המשפט לבחון האם התביעה הוגשה בתום לב:

> **"במסגרת שיקול דעתו על בית המשפט להביט על התמונה בכללותה, ולהכריע לפיה האם בהתחשב במכלול הנסיבות של יחסי הצדדים יש מקום לאפשר דיון מחודש במזונות. בהקשר זה נקבע, כי על בית המשפט לבחון האם הוגשה התביעה בחוסר תום לב...".**

כבוד השופט ח' שרעבי התייחס לסוגית תום הלב בעמ"ש 53288-03-18 **פלוני נ' פלונית**, פס' 18, (13.11.2018) בן פירט את השיקולים בהם יש להתחשב בעת בחינת קיומו של תום לב. יש לבחון את אופן התנהלותו של התובע לאורך השנים ביחס לתשלומי המזונות החודשיים שנקבעו בפסק הדין. כמו כן, נקבע כי על התובע לפעול בגילוי ובשקיפות בכל הנוגע למצבו הכלכלי ולגובה הכנסותיו בהווה. עוד ציין כבוד השופט ח' חנואל, כי "**המבקש את הדיון מחדש בסכום המזונות עקב שינוי נסיבות מהותי, צריך להוכיח לא רק שינוי בשכרו או בשכר בן/בת הזוג, אלא גם הרעה במצבו הכלכלי הכולל או הטבה משמעותית במצבו הכלכלי הכולל של בן/בת הזוג, מאז פסיקת המזונות המקורית**".

<u>השינוי שחל בעקבות הלכת בית המשפט העליון בבע"מ 919/15</u>

31. תביעתו של האב להפחתת דמי המזונות נשענה הן על הטענה לפיה חל שינוי נסיבות מהותי העונה על הכללים, שנקבעו בפסיקה ואשר פורטו בהרחבה לעיל, והן על הלכת בית המשפט העליון שנקבעה בבע"מ 919/15 אשר הובילה לרפורמה בחלוקת נטל החיוב במזונות בין שני הורים החולקים **משמורת משותפת**. בהתאם, נפסק כי במקרה של משמורת משותפת, יקבע החיוב במזונותיהם של קטינים בגילאי 6-15, על פי דיני הצדקה ויחול במידה שווה על שני ההורים, תוך שחלוקת החיוב ביניהם תיקבע על פי יכולותיהם הכלכליות וכושר השתכרותם היחסי.

32. בית המשפט העליון, סיים את פסק דינו בבע"מ 919/15 בציינו את הקביעות הבאות (עמ' 125 לפסק הדין):

> **"הוחלט פה אחד כאמור בחוות דעתו של השופט ע' פוגלמן:**
>
> **בגילאי 6-15 חבים שני ההורים באופן שווה במזונות ילדיהם מדין צדקה, תוך שהחלוקה ביניהם תקבע על פי יכולותיהם הכלכליות היחסיות מכלל המקורות העומדים לרשותם, לרבות שכר עבודה, בנתון לחלוקת המשמורת הפיזית בפועל, בשים לב למכלול נסיבות המקרה.**

הותר לפרסום

יישום עקרון זה במקרה הטיפוסי של משמורת פיזית משותפת, ייעשה ברוח העקרונות האמורים בפסקה 61 לחוות דעתה של השופטת ד' ברק-ארז, כברירת מחדל שניתן לסטות ממנה. בצד האמור, על בית המשפט לענייני משפחה להפעיל את שיקול דעתו בנסיבות כל מקרה ומקרה".

33. בסעיף 61 לחוות דעתה, סיכמה כבוד השופטת ד' ברק-ארז את העקרונות אשר אמורים לחול לשיטתה, בכל הנוגע לנשיאה בחוב מזונות במשמורת משותפת לילדים בגילאי 6-15. כך באו לידי ביטוי דבריה בפסק הדין:

א. "במשמורת משותפת יישא כל הורה בעין בהוצאות הקיום השוטפות הנוגעות לילדים ולכן הוצאות אלה "יתקזזו" ללא צורך בהעברת תשלומים בין ההורים (לפי אחוז מסוים משיעור המזונות שעליו יורה בית המשפט לענייני משפחה, בהתאם לגילם של הילדים ולהערכתו את העלויות הכרוכות בהוצאות קיום שוטפות אלה מתוך כלל צורכיהם המגולמים במזונות).

ב. ייקבע מנגנון לריכוז הטיפול בהוצאות שאינן הוצאות קיום שוטפות, אלא "צרכים אחרים" (כגון ביגוד, ספרים, טיפול רפואי שאינו צפוי ועוד). ברגיל, יהיה זה מנגנון של הורה מרכז שיקבל לידיו תשלום של מחצית ההוצאות האלה מן ההורה האחר (במצב של השתכרות שווה). לצד זאת, ניתן לחשוב על פתרונות נוספים כמו חשבון בנק משותף של ההורים, הכול לפי שיקול דעתה של הערכאה הדיונית על-פי הנסיבות המשפחתיות. בהעדר קביעה אחרת, ההורה המרכז יהא זה אשר בית המשפט לענייני משפחה ימצא כי שימש עובר לגירושין כמטפל העיקרי בילדים.

ג. ההורים ימשיכו לחלוק בהוצאות החריגות, כפוף לכושר ההשתכרות שלהם ובהתאם למנגנון שייקבע על-ידי בית המשפט לענייני משפחה.

ד. כל הורה יישא בעין בהוצאות המדור של הקטינים, כפוף לכך שהערכאה הדיונית תקדים ותבחן המבקשת העול הכפול של נשיאה במדור המתאים לילדים אינו פוגע ביכולתם של ההורים לעמוד בתשלום המזונות שלהם נזקקים הילדים".

34. קביעה נוספת החשובה לענייננו, טמונה בכך שההלכה שנקבעה בבע"מ 919/15 לא סויגה רק למקרים של משמורת פיזית משותפת ולהורים בעלי יכולת כלכלית שווה (בע"מ 919/15, פס' 77 לפסק דינו של כבוד השופט ע' פוגלמן; עמ"ש (מחוזי ת"א) 14612-10-16 **פ.ב. נ' א.ב.**, פס' 7 (20.12.2017).

הותר לפרסום

35. בהתאם, בעמ"ש (ת"א) 14612-10-16 **פ' ב' נ' א' ב' - קטינה** (20.12.2017), נקבע כי בבוא בית המשפט לפסוק מזונותיו של קטין בגילאי 6-15, עליו תחילה, לפעול על פי הכללים שנקבעו בבע"מ 919/15 ונוסף על כך, ליתן דעתו ביחס לממצאים העובדתיים הבאים:

א. **צרכי הקטינים** - גובה הצרכים ביחס לחלוקת זמני השהות, לרבות מדור והוצאות מדור; צרכים שאינם תלויי שהות; וכן, הוצאות חריגות, בין אם הכרחיות ובין אם לאו.

ב. **יכולותיהם הכלכליות של ההורים** - מכלל המקורות העומדים לרשותם.

ג. **קביעת היחס בין יכולותיהם הכלכליות של ההורים** - נתון זה רלוונטי ביחס לצרכים חריגים וביחס לצרכים שאינם תלויים בזמני השהות.

ד. **חלוקת המשמורת בפועל** - נתון זה יילקח בחשבון בעת קביעת חלוקת הנטל בין ההורים, ביחס לצרכים תלויי השהות וליכולותיהם הכלכליות.

36. עוד נקבע, כי על בית המשפט לבחון את התא המשפחתי הספציפי הניצב לפניו, כדי להבטיח כי חלוקת הנטל תהא הולמת וראויה, בשים לב להכנסות הצדדים וחלוקת זמני השהות תוך שטובת הקטינים ניצבת כל העת לנגד עיניו. פסיקת המזונות תיעשה באמצעות איזון כולל של הכנסת המשפחה מכלל המקורות השונים, כאשר לעניין כושר ההשתכרות, יתחשב בית המשפט הן בגובה ההכנסה בפועל, הן בפוטנציאל ההשתכרות העתידי והן ברכוש הצדדים (בע"מ 5750/03 **אוחנה נ' אוחנה**, פס' 5 (8.6.2005); בע"מ 2433/04 **צינובוי נ' צינובוי** (2.10.2005).

37. הנה כי כן, רואים אנו כי הלכת בית המשפט העליון בבע"מ 919/15 העניקה למעשה בידי המותב היושב בדין, טווח רחב של שיקול דעת רחב בבואו להכריע בתביעה למזונות קטינים, בשים לב למכלול הנסיבות הניצבות לפניו. אפנה לדבריו של כבוד השופט ע' פוגלמן בפס' 93 לפסק דינו בבע"מ 919/15:

> **"החלופה הפרשנית לתקנת תש"ד הרואה בשני ההורים כחייבים במשותף במזונות הקטין מדין צדקה בהתאם ליכולתם הכלכלית היחסית - מבטלת את חיובו האפריורי של האב בתשלום המזונות ההכרחיים, ומותירה בידי בית המשפט שיקול דעת רחב לקבוע בכל מקרה לגופו - על בסיס מכלול הנתונים, ובהם גם הסדר המשמורת הפיזית שנקבע - את חלוקת המזונות שתבטיח ככל הניתן את טובת הילד בנסיבות העניין...".**

ובהמשך, בפס' 126:

> **"אין מדובר בקביעת נוסחאות אריתמטיות נוקשות הקושרות בין הכנסות ההורים והיקף המשמורת הפיזית המסורה לכל אחד מהם לבין שיעור המזונות. פסיקת המזונות לעולם לא תסמוך אך על "המספרים היבשים" - אם לעניין**

נתוני ההשתכרות של ההורים, אם לעניין יחס השהייה אצל כל אחד מהם. בטרם יפסוק באופן סופי את סכום המזונות על בית המשפט להוסיף ולהתבונן היטב על התא המשפחתי שלפניו ועל נסיבותיו הפרטניות, ולהבטיח את חלוקת הנטל ההולמת ביותר תנאים אלה. הקביעה תהיה נטועה תמיד במכלול נסיבות העניין, כששיקול העל המנחה אותה הוא טובת הילד ורווחתו בבתי שני ההורים".

<u>האם בע"מ 919/15 השפיע על האופן בו יש לפרש את המונח "שינוי נסיבות"</u>

38. עיון בפסקי הדין שניתנו לאחר בע"מ 919/15 מעלה כי ככלל, לא ניתן לראות בשינוי שנעשה בעקבות בע"מ 919/15 כשלעצמו, נסיבה מספקת אשר בכוחה להצדיק לבדה את התערבותו של בית המשפט בתיקי מזונות אשר נדונו ונסתיימו עובר לפרסומו, קרי, עד ליום 19.7.2017. להלן תובא בתמצית המחלוקת בקרב שופטי בית המשפט לענייני משפחה בנוגע לשאלה זו.

39. מצד אחד ניצב פסק דינו של כבוד השופט ע' אליאס בתמ"ש (פ"ת) 4542-03-16 **א. נ' ב.** (1.7.2018), בו נקבע כי ההלכה שנקבעה בבע"מ 919/15, עשויה כשלעצמה להוות שינוי נסיבות מהותי אשר יהא בו כדי להצדיק עיון מחדש בפסיקת מזונות קודמת. כך, לשיטתו של כבוד השופט ע' אליאס, בעקבות בע"מ 919/15 על בית המשפט לשוב ולדון בשיעור המזונות, אף כאשר המדובר בשינוי נסיבות יחיד. ראו לעניין זה את דבריו בפס' 24 ח' לפסק הדין:

"ככל שתיק שהסתיים בו הדיון מגיע לבית המשפט בתביעה לשינוי המזונות בשל שינוי נסיבות של דין חדש שחל, יש להידרש לו ובמקרים מסוימים יכולה נסיבה זו בלבד להביא לשינוי בשיעור המזונות". בע"מ 919/15 לא חל איפוא על תיקים שהסתיימו מכח תחולה רטרוספקטיבית של דין חדש על עניינים שהסתיימו, אלא הוא חל מכח היותו, לכשעצמו, שינוי נסיבות המצדיק שינוי בשיעור המזונות, ועפ"י הכללים הרגילים הנהוגים לעניין שינוי נסיבות".

40. מהצד השני ניצבים שורה של פסקי דין הקובעים כי לא ראוי להחיל את הלכת בע"מ 919/15 באופן רטרואקטיבי בתיקים בהם ניתן פסק דין עוד בטרם פרסום ההלכה אלא רק מעתה ואילך. כך פסק כבוד השופט א' שני בתמ"ש 29329-07-16 **ג'. ואח' נ' ג'**, פס' 62 (9.11.2017).

41. מגמה זו קיבלה ביטוי אף בפסק דינה של כבוד השופטת ו' שביט פינקלשטיין בתלה"מ (ת"א) 29012-05-18 **א' פ' נ' צ' פ'** (15.4.2019), לפיו מקום בו בעל דין המבקש להוכיח שינוי נסיבות מציג לפני בית המשפט "ראשית ראיה" אשר עשויה להצביע על שינוי מהותי, אל לו לבית המשפט לסגור בפניו את שעריו ויש לאפשר לו להוכיח את טענותיו.

דחותם סקוח

42. כבוד השופטת ת' סנונית פורר נדרשה אף היא לסוגיה בפסק דינה בתלה״מ (ת״א) 38034-09-17 **פלוני נ' פלונית** (11.3.2018). לשיטתה, ההלכה שנקבעה בבע״מ 919/15 חלה רטרואקטיבית על תיקים תלויים ועומדים אך לא על תיקים שנסתיימו בפסק דין חלוט. זאת, שכן החידוש שהביא עמו בע״מ 919/15, לא גרע מהצורך להוכיח שינוי נסיבות מהותי בעת הגשת תביעה נוספת לשינוי גובה המזונות. עוד בהחלטתה, התייחסה כבוד השופטת ת' סנונית פורר לשיקולים של מדיניות משפטית וציבורית ולחשיבותו של עיקרון סופיות הדיון גם בבית המשפט לענייני משפחה. על כן, נדרש מבקש להציב רף ראייתי מסוג ״דבר מה נוסף״ לשם קבלת זכות גישה לערכאות.

43. כבוד השופט נ' סילמן, ציין בפסק דינו בתלה״מ (קר') 18283-10-17 **פלוני נ' אלמונית** (1.8.2018) את עיקרון היציבות, את החשש מפני הצפת המערכת ואת חשיבותו של עיקרון סופיות הדיון - אל מול שיקולי צדק ולמול הצורך למנוע הפליה בין אבות שונים. לשיטתו של כבוד השופט נ' סילמן, יש לנקוט ב״שביל זהב״, לפיו לצד הצורך להוכיח שינוי נסיבות מהותי יש להפחית את הרף הראייתי הנדרש לשם הוכחתו. נטען כי במקרים בהם חלוקת זמני השהות בין ההורים מתבצעת באופן שווה, אזי, שינוי הנסיבות אותו יידרש התובע להוכיח יהא קל באופן משמעותי.

44. במהלך חודש יולי 2019 פורסמה הנחיית היועץ המשפטי לממשלה, לפיה בע״מ 919/15 אינו מהווה שינוי נסיבות כשלעצמו כנסיבה יחידה, וכי המבחנים שחלו בעבר אשר לשינוי המזונות ימשיכו לחול כפי שהיו (להלן – ״הנחיית היועץ המשפטי״).

<u>מן הכלל אל הפרט</u>

45. בבוא בית המשפט לבחון התקיימותה של תשתית להתערבות בפסק דין למזונות נדרש בית המשפט לפעול בשני שלבים. בשלב הראשון יש להידרש לאופן בו מתבצעת חלוקת זמני השהות בפועל במטרה לשלול כל אפשרות למצג שווא מצד התובע. בית המשפט נדרש לבחון את אופן התנהלותו של התובע בשנים שלאחר מתן פסק הדין ולבדוק האם פעל בתום לב בעת קיום חיוביו, או שמא מתוך מניעים של כדאיות כלכלית גרידא.

46. בשלב השני יש לבחון האם הוכח שהנסיבות לאחר מתן פסק הדין אכן השתנו וכי לא היה מדובר בשינוי של מה בכך, אלא בשינוי מהותי. רק לאחר מכן, יידרש בית המשפט לשקול להתערב בסכום המזונות הפסוק וזאת, בשים לב לשאלה האם הצליח התובע להרים את נטל ההוכחה הנדרש על פי הדין ונוכח השפעתו של בע״מ 919/15.

47. עיקרון העל העומד בבסיסו של בע״מ 919/15 נוגע לכך שבראי טובת הקטינים, מוצדק כי בנסיבות בהן עסקינן בחלוקה דומה של זמני השהות בין ההורים, אזי, יוכלו שניהם לספק את צרכיהם באופן שוויוני. עיקרון זה, הביא עמו שינוי מגמה בדמות הקלה ברף הראייתי הנדרש לצורך הוכחת שינוי הנסיבות.

זהירות סמויות

תלה"מ 26318-03-18 נ. נ' ע.

48. הרחבת זמני השהות עם האב נעשתה ממניעים כנים. לא מצאתי כי האב נמנע מלקיים את ההסדרים החדשים או כי נעשה ניסיון כלשהו לצייר מצג שווא. אדרבא, אף האם בכתבי טענותיה ובעדותה בבית המשפט לא ציינה דבר כדי לסתור זאת. ראו למשל את דברי האם במהלך דיון ההוכחות מיום 14.1.2019 (עמ' 18 שו' 13-15):

"אנחנו התברכנו בשלושה ילדים מוצלחים ומוכשרים שמתחילת הדרך התובע בהסכמתו המשמורות שלהם אצלי, לאחרונה משיקולים שלו הוא קיבל על עצמו הסדרים סטנדרטיים של הסדרי ראייה בין אבא לילדים ואני מברכת על זה...".

49. לאחר עיון בכלל טענות הצדדים, על ראיותיהם ועדויותיהם, נמצאו סדקים בגרסתה של האם. כך למשל, בסעיף 2 לסיכומיה, טענה האם כי בין הצדדים התנהלו 15 הליכים בבית המשפט לענייני משפחה בשמונה השנים האחרונות, כאשר 11 מתוכם, הוגשו על ידי האב. בעובדה זו כשלעצמה, יש לטענת האם כדי להעיד על התנהלותו של האב ועל מניעיו. ואולם, עיון בתסקיר סעד משלים שהוגש לבית המשפט ביום 25.2.2013 במסגרת תמ"ש 1541-11-11, אחד מאותם הליכים שהזכירה האם, צוינו הדברים הבאים (עמ' 2-3 לתסקיר):

"עפ"י המידע שאספנו, העברנו את הערכתינו בתסקיר שהוגש לבית המשפט, כי בהתנהלותה של האם שפעלה בכל המישורים לפגיעה בדמות האב מול הילדים - יש פגיעה קשה בילדים ובזכותם לקשר ישיר וחופשי עם אביהם. המלצותינו היו כי טובת הילדים מחייבת חזרה דחופה לקשר סדיר וחופשי של הילדים עם האב, כמו שהורגלו כל חייהם".

"בביקור בית שערכתי בתאריך 4.2.2013 בבית המשפחה, צפיתי שוב באינטראקציה בין הילדים לאביהם, וכן שוחחתי עם הילדים... התרשמתי מיחסים חמים, זורמים וחופשיים עם האב. הילדים נראו רגועים ונינוחים ולא התייחסו למתחים בין ההורים, כפי שעשו שנה שעברה".

סבורני, כי דברים אלה מעלים ספק בנוגע לאופן בו תיארה האם את מערכת היחסים של הקטינים עם האב.

50. עוד טענה האם, כי האב מחזיק בתפיסת עולם לפיה מקומם של הילדים הוא "אצל האמא", תפיסה המנוגדת לעיקרון אותו מבקשת הלכת בע"מ 919/15 לקדם (סעיף 13 לסיכומי האם). כמו כן, טענה כי התנהלותו של האב במהלך השנים 2013-2018 מלמדת על היעדר מעורבות בחיי הקטינים ובחוסר רצון לקחת חלק מחייהם (סעיף 17 לסיכומי האם). גם טענות אלה, מקבלות גוון אחר נוכח העובדה שחרף אותם מאבקים משפטיים, המשיכו הצדדים להתגורר תחת קורת גג אחת עד שנת 2016. לכך, מתווספות הקביעות של גורמי הרווחה במסגרת התסקיר המשלים מיום 25.2.2013, כפי שיתואר להלן (עמ' 3 לתסקיר):

לא לפרסום

"לאחר הגשת תביעות הגירושין, והמאבק המשפטי אודות הרכוש נוצר מצב של חוסר אמון ודינאמיקה קשה וסוערת בין בני הזוג בתוך הבית. האם הציגה את האב כדמות מסוכנת ואלימה, ובקשה למנוע הילדים לשהות עמו ללא הוכחות אדם נוסף. טענות האם נדונו ונבדקו בכל הכלים העומדים לרשותנו בעת עריכת התסקיר הקודם לפני שנה ולא מצאנו בסיס לטענותיה. להערכתנו, המסר שהאם העבירה לילדים בדבר מסוכנותו, כביכול, של האב וניסיונה לקטיעת רצף הקשר בין האב לילדים היווה פגיעה קשה בילדים, הזקוקים לשגרת חיים ולשקט, כדי שיוכלו להמשיך לגדול ולהתפתח בהתאם ליכולתם הגבוהה ולכישרונות בהם התברכו".

51. עובדה נוספת שבלטה בהיעדרה מסכומי האם נוגעת לשיפור שחל במצבה הכלכלי לאורך השנים, לא רק מבחינת הכנסתה הישירה, אלא אף ממקורות אחרים. כך למשל, בחקירתה של האם בדיון ההוכחות, היא הודתה שהגישה הצעה לרכישת דירת מגורים להשקעה. ראו את עדותה תחת עמ' 6 לפרוטוקול הדיון, שו' 10-11:

"ש. צרפת הצעה לרכישת נכס שהגשת, זאת דירה להשקעה שביקשת לרכוש?

ת. כן למגורים".

ובהמשך, עמ' 17 שו' 33 - עמ' 18 שו' 8:

"ש. בסעיף 56 לתצהיר שלך אמרת שאת מתנהלת בצניעות ואני מפנה אותך לדפי ישכראנט שלך ביקורים בקפה, וכמה בתי אוכל ומזללות ומסעדות, ואני שואל אותך איך ההוצאות האלה עולות עם התנהלות בצניעות?

ת. מה גובה ההוצאות שאתה מדבר עליהם?

ש. יש 18 ביקורים במסעדות, מדובר על סדר גודל של מאות שקלים. טענת לגבי הבן א. שיש לו הוצאות מרובות וצרפת גם מוצג 2 אסמכתאות בעניין הצרכים של א., אני מפנה אותך לקבלה אחת מ15.6.2016 ועוד אחת על 30 שקלים מ29.11.2016 ואני שואל אותך אם זה נראה לך הגיוני להגיש קבלות מלפני שנתיים.

ת. באותו נספח מס' 3".

החלטה סופית

.52 טענה נוספת אותה טענה האם נגעה לכך שפסק הדין למזונות משנת 2013 ניתן מתוך מודעות ברורה לעובדה שהצדדים עודם מתגוררים תחת קורת גג אחת.

.53 ואולם, שוב, עיון בתסקיר המשלים מיום 25.2.2013 מציין בפירוש כי "**עפ"י החלטת בית המשפט נקבעו הסדרי קשר על למועד פרידה הממשית והפיצול במקומות המגורים**" (עמ' 1 לתסקיר המשלים, שורה אחרונה).

.54 טענה נוספת שנשללה לאחר עיון מעמיק בחומר הראיות, נוגעת לערעורו של האב על פסק הדין למזונות משנת 2013 אשר לטענת האם - נדחה תוך שהושתו על האב הוצאות בסך של 50,000 ₪. עיון בפסק הדין מעלה כי לא הושתו על האב הוצאות במסגרת תיק זה אלא בבית המשפט קמא. ראו לעניין זה את דבריו של כבוד השופט ש' שוחט מתוך פסק הדין בערעור (עמ"ש 16334-11-13, פס' 26):
"**נוכח סכום ההוצאות בו חויב המערער בבית משפט קמא אמליץ לחבריי להרכב שלא לעשות צו להוצאות בערעור**".

.55 אף בנוגע לחלוקה בין ההורים בכל הנוגע לזמני השהות, נראה כי זו - מתבצעת על פי הקביעות ובאופן משביע רצון. לא מצאתי כל עדות לכך שהאב הציג מצג שווא בנוגע לרצונו להרחיב את זמני השהות עם ילדיו ולהעמיק את הקשר עמם. אשר להתנהלותו של האב בשנים שלאחר מתן פסק הדין בשנת 2013 לא מצאתי בראיותיה של האם די כדי להוכיח כי האב פעל בחוסר תום לב וזאת, בשים לב לעובדה כי הצדדים המשיכו להתגורר יחד תחת קורת גג אחת עד לקיץ 2016.

.56 ההמלצות מטעם גורמי הרווחה כפי שהובאו לבית המשפט בשנת 2013, מטילות דופי בטענותיה של האם לפיהן האב לא רצה כל קשר עם ילדיו. עניין זה מקבל משנה תוקף נוכח החלטתה של האם להתעלם כליל מהקביעות הנחרצות של גורמי הרווחה, לפיהן הייתה זו דווקא האם שמנעה מהקטינים את זכותם לקשר טבעי עם אביהם ופגעה בביטחונם ובשגרת חייהם.

.57 סיכומו של דבר, מצאתי כי תביעתו של האב להפחתת מזונות הוגשה בתום לב ומתוך רצון להגביר את השוויון הכלכלי שבין ההורים ולא מתוך מניעים של כדאיות כלכלית בלבד.

משצלחנו משוכה זו נדרש עתה לבחון התקיימות של שינוי נסיבות מהותי.

.58 טענת האב לשינוי נסיבות נתמכה כאמור על שלושה אדנים עיקריים:

א. הרחבה משמעותית של זמני שהותו של האב עם הקטינים בעקבות פסק הדין מיום 24.5.2018;

ב. גידול ניכר בהכנסותיה של האם למול הכנסות האב שנותרו ללא שינוי;

ג. בואה לעולם של הלכת בע"מ 919/15 והשינויים המתחייבים בעקבותיה.

דהן ושות' דהן מסחרה

אשר לסעיף קטן א', נקבע כי זמני השהות אכן הורחבו כך שכיום היחס בין ההורים עומד על 43:57 לטובת האם. עוד נקבע כי הבקשה להרחבת זמני השהות לצד הגשת התביעה להפחתת מזונות הוגשה בתום לב וממניעים כנים. על פי הפסיקה כפי שפורט לעיל, במקרים בהם חלוקת זמני השהות בין ההורים מתבצעת באופן שוויוני יחסית, אזי, **יופחת** הרף הראייתי הנדרש לצורך הוכחת שינוי הנסיבות.

אשר לסעיף קטן ב', אין ספק כי משכורתו של האב נותרה ללא שינוי לאורך השנים בעוד משכורתה של האם עלתה בכ- 3,000 ₪ לחודש.

ומה בעניין השפעתו של בע"מ 919/15?

59. כאמור לעיל, עד להוצאת ההנחיות של היועץ המשפטי לממשלה הייתה קיימת מחלוקת בנוגע לשאלה האם יש בבע"מ 919/15 כשלעצמו, כדי להוות שינוי נסיבות מהותי המצדיק דיון מחודש בפסק דין קודם למזונות. אך עתה נראה כי ההנחיות סיימו את המחלוקת שהייתה וממנה עולה, כי אין די בבע"מ 919/15 כשלעצמו כדי לאפשר הפחתת מזונות.

60. שינוי המתווה המשפטי בכל הנוגע לפסיקת המזונות הוחל לא רק במקרים של משמורת משותפת אלא, אף במקרים בהם חלוקת זמני השהות השתנתה באופן משמעותי (עמ"ש (ת"א) 14612-10-16 **פ' ב' נ' א' ב' - קטינה** (לעיל); תמ"ש (ראשל"צ) 48528-04-15 **ר.י נ' ש.י.ר** (25.10.2017); תלה"מ (ת"א) 55934-03-17 **פלוני נ' אלמונית** (11.2.2018).

61. נוכח האמור, אבצע עתה בחינה של הקריטריונים לפסיקת מזונות הקטינים, כולם מעל גיל 6, כפי שנקבעו בפסיקה ובהסתמך על בע"מ 919/15.

צרכי הקטינים

62. קריטריון זה כאמור בודק את גובה הצרכים תלויי השהות, הצרכים שאינם תלויי השהות, הצרכים החריגים/הוצאות חריגות – והכל "**.... עד כדי רמת החיים לה הורגלו) ערב הפירוד או שלה היה(ו) ראוי(ים) ללא הבחנה בין הכרחי ללא הכרחי**". בגדר קביעת הצרכים יש לקבוע ממצאים גם ביחס למדור והוצאותיו. הצדדים לא טרחו לפרט כדין מהם צרכי הקטינים וכיצד השתנו, אם בכלל, לאורך השנים. בתצהיר עדותה הראשית, ציינה האם כי שלושת ילדיה ברוכי כישרונות, נעזרים בספורט, ביצירה ובמוסיקה כדי לבטא את רגשותיהם ולהתמודד עם תחושותיהם נוכח שנים ארוכות של משבר וסכסוך בין הוריהם. עוד צוין, כי הקטינה נ. טופלה על ידי מורה לאומנות במסגרת בית ספרית, טיפול ממנו הפיקה תועלת רבה; כי הקטין א., עבר טיפול באמצעות בעלי חיים ורכש כלים אשר סייעו לו להתמודד עם המצב המשפחתי המורכב; וכי שלושת הקטינים טופלו כולם במרכז לשלום המשפחה כקבוצה ובהמשך אף באופן פרטני (פס' 24 לתצהיר עדותה הראשית של האם).

.63 האם לא הציגה כל אסמכתא לעניין העלויות של טיפולים אלה, ככל שהיו, והקפידה לציין כי כיום, הקטינים אינם מטופלים אצל גורם כלשהו, אולם בהחלט זקוקים להמשך טיפול רגשי נוכח היותם מצויים בעיצומה של תקופת התבגרותם. האם לא הציגה כל מסמך מטעם גורם טיפולי מוסמך אשר ברצונה לשלוח אליו את ילדיה או כל המלצה אחרת לעניין עצם קיומה של פגיעה רגשית אצל הקטינים אשר דורשת מענה טיפולי. אמרה ולא תמכה.

.64 האם הוסיפה וציינה כי הקטינים מעסיקים את עצמם בפעילויות רבות ומגוונות המספקות להם כלים להתמודדות, מפתחות את כישוריהם, עצמאותם ואת האחריות האישית אותה הם חשים כלפי עצמם וכלפי הזולת. ואולם, לצד טענתה בדבר המשאבים הכלכליים הרבים אותה היא משקיעה, נמנעה האם מלציין במפורש ובמדויק מהן אותן פעילויות, כמה פעמים בשבוע הקטינים עוסקים בהן, מהי עלותן החודשית וכיוצא באלה.

.65 אשר לאב, הלה ציין את סכום המזונות שנקבע בפסק הדין משנת 2013 בו נקבעו הצרכים ההכרחיים של הקטינים על סך של 1,350 ₪ לכל קטין (סעיף 38 לסיכומי האב).

.66 בעקבות הרחבת זמני השהות עם הקטינים עבר האב להתגורר בסמיכות לבית הספר בו הם לומדים. האב מתגורר בשכירות ומשלם דמי שכירות חודשיים בסך של 4,800 ₪ לא כולל הוצאות בגין אחזקת המדור. לטענת האב, יש להפחית את סכום המזונות שנקבע בפסק הדין משנת 2013 שכן אין בו כדי להותיר לו סכום ראוי למחייה. האב חישב את הוצאותיו עבור מזונות הקטינים (6,150 ₪ לחודש), מחציות (2,000 ₪ לחודש), שכר דירה והוצאות מדור (4,800 ₪ לחודש) - כולן מגיעות לסך של כ- 13,000 ₪ לחודש. הוצאות אלה, גבוהות לטענתו משכרו, העומד כיום על סך של 12,776 ₪ לחודש. יתרה מכך, טען האב כי חישוב זה, נעשה מבלי לקחת בחשבון הוצאות בגין מזון ביגוד וכיוצא באלה.

.67 אשר לאם, יצוין כי עד לקיומו של דיון ההוכחות לא הוצגה כל ראייה מטעמה לעניין ההוצאות בגין מדורה. רק לאחר דיון ההוכחות ובעקבות החלטה מפורשת של בית המשפט, צירפה האם עותק של הסכם השכירות לתיק. המעיין במסמכים שצירפה האם, יגלה שני חוזים לשכירות בלתי מוגנת ביחס לדירת מגורים בת ארבעה חדרים בחולון כאשר גובה דמי השכירות בסך של 3,900 ₪ לחודש. יודגש כי החוזה הראשון התייחס לתקופה שבין 1.8.2016 ל-31.7.2017. החוזה השני, התייחס לתקופה שבין 1.8.2018 ל-31.7.2019. החוזה השני לא צורף בשלמותו כך שלמעשה חתימות הצדדים, קרי, בעל הדירה והאם על חוזה השכירות - לא הוגשו. עוד יצוין, כי האם לא הציגה כל ראייה לעניין הוצאות מדורה בתקופה שבין 1.8.2017 ל-8.2018.1 – והמדובר כאמור בתקופה של שנה שלמה.

יכולותיהם הכלכליות של ההורים

68. במסגרת קריטריון זה בית המשפט העליון אינו נוקט בהיגד הכנסות ההורים אלא בהיגד רחב יותר. יש לקבוע את היכולות הכלכליות של כל אחד מההורים מכל המקורות העומדים לרשותם (פוטנציאל ההשתכרות של כל אחד מההורים "לרבות" שכר עבודה.

69. האב כאמור משתכר סך ממוצע של 12,776 ₪ נטו לחודש ומשלם דמי שכירות חודשיים בסך של 4,800 ₪, כך שהכנסתו הפנויה עומדת על סך של 7,976 ₪.

70. האם כאמור משתכרת סך חודשי של 12,500 ₪ נטו לחודש ומשלמת דמי שכירות חודשיים בסך של 3,900 ₪, כך שהכנסתה הפנויה עומדת על סך של 8,600 ₪.

71. משכך יחס ההכנסות הנכון הוא 52% לטובת האם ו48% לטובת האב.

72. ביחס לתמיכה הכספית אותה נטען כי האב מקבל מאמו ובעלה, יצוין כי בתלה"מ (ראשל"צ) 8671-10-17 **פלוני נ' פלונית**, פס' 10, (31.1.2019), נקבע עזרה מההורים - אין בה כדי להוות שינוי נסיבות. העזרה אותה העניקה אמו של האב ניתנת מתוך בחירה ולא מתוך חובה. מה גם שהאב טען כי התמיכה הופסקה זה מכבר. קביעה דומה, ניתן למצוא בעמ"ש (חי') 11101-12-17 **ב' נ' ב'** (20.11.2018), בו נקבע כי אין להביא בחשבון, לצורך קביעת הכנסת האם, את הסיוע הכספי שהיא מקבלת מהוריה שכן מדובר בסיוע שיכול להיפסק בכל שלב.

קביעת היחסיות בין יכולותיהם הכלכליות של ההורים, האחד מול רעהו

73. קריטריון זה, כשלעצמו, ולעצמו, רלבנטי ביחס לצרכים שאינם תלויי שהות ולצרכים החריגים. מאז ניתן פסק הדין למזונות בשנת 2013, שכרו של האב נשאר כמעט אותו הדבר ומנגד שכרה החודשי של האם גדל בכ- 3,000 ₪ לחודש. בעת קביעת דמי המזונות, על בית המשפט להביא בחשבון לא רק את ההכנסות השוטפות של הצדדים, אלא להתחשב גם ברכושם וביכולותיהם הכלכליות היחסיות מכלל המקורות (בע"מ 3432/09 **פלוני נ' פלונית** (23.6.2009); עמ"ש (חי') 41465-10-17 **ש' נ' ש'** (25.10.2018)).

74. בכתבי טענותיה, ציינה האם כי כל גריעה בסכום המזונות הנוכחי תגרום לטלטלה רבתי בחייה ובחיי הקטינים ולירידה דרמטית ברמת החיים לה הורגלו עד כדי קושי לשרוד. ואולם, כפי שמיד אסביר, העובדות בתיק אינן עולות בקנה אחד עם תיאוריה של האם. כזכור, לאחר פרידת הצדדים ובסופו של הליך לפירוק שיתוף, זכתה האם במחצית מדירת המגורים בנוף ים, דירה אותה קיבלו הצדדים במתנה מהורי האב. ממכירת הדירה קיבלה האם סך של 1,600,000 ₪. יתרה מכך וכפי שצוין לעיל, האם העידה כי הגישה הצעה לרכישתה של דירת מגורים למטרות השקעה (דיון הוכחות

החלטה מסגרת

מיום 14.1.2019 - עמ' 16, שו' 17-18), וכי ברשותה פיקדון על סך של 1,184,000 ₪ ופוליסת ביטוח של חברת הראל ששוויה כמה עשרות אלפי ₪ (מוצג נ/3 ; עמ' 15 לפרוטוקול הדיון, שו' 16-17 ; 21-25).

75. האם הודתה כי משנת 2013 האב נושא לבדו בתשלום עבור ביטוחי הבריאות של הקטינות ובחיובים החודשיים של הקטינים בגין השימוש בטלפונים הניידים.

76. אשר לחששה של האם שמא לא תוכל עוד לעמוד בתשלומי השכירות ותיאלץ לעבור לדירת מגורים צנועה יותר - אף טענה זו הוכחה כמרחיקת לכת, נוכח עדותה כי אך בקיץ האחרון טסה ביחד עם הקטינים לטיול בסין. ניסיונה של האם להיחלץ מהשלכות עדותה באמרה כי מי שמימן את הנסיעה היה אביה - נבלם, שכן עיון בדפי החשבון שלה הראה שבמועד הרלוונטי היא ביצעה משיכה של 16,000 ₪. לבסוף, הודתה האם כי אכן הייתה אחראית למימונה של חלק מהנסיעה (עמ' 17, שו' 24-31):

"ש. נכון שבקיץ האחרון נסעת עם הילדים לסין?

ת. נכון.

ש. את טענת שמי שמימן את הנסיעה זה אבא שלך?

ת. נכון.

ש. אני מפנה אותך לדפי החשבון שלך מחודש יולי ואני מראה לך משיכה באותו היום 5.6.2018 שמשכת 8,000 ₪ ועוד 8,000 ביחד זה 16,000 ₪ ואני אומר לך שאת משכת את זה לטובת הנסיעה ומי שמימן לפחות את חלקה זאת את?

ת. את חלקה, אני. סבא י. שדאג שלא. יהיה ציון ראוי לבר המצווה שלו...".

77. הנה כי כן, ניתן לראות כי במהלך השנים, פרט לגידול בשכרה של האם מעבודתה חל אף גידול בהכנסותיה של האם ממקורות אחרים. סבורני, כי קביעה זו עונה על דרישת הפסיקה, לפיה פרט לשינוי בשכרה של האם יש להוכיח אף הטבה משמעותית במצבה הכלכלי הכולל מאז פסיקת המזונות המקורית.

78. הלכה למעשה גובה ההכנסות של הצדדים זהה, משכך ניתן לומר כי היחס בין האב לאם ביחס לרכיב זה הוא זהה.

דלתיים סגורות

תלה"מ 26318-03-18 נ. נ' ע.

<u>חלוקת זמני השהות בפועל</u>

79. קריטריון זה, המכוון לחלוקת זמני השהות, יילקח בחשבון לעת קביעת חלוקת הנטל בין שני ההורים ביחס לצרכים תלויי השהות וצרכי המדור, יחד עם הנתון של היכולות הכלכליות של ההורים.

80. משעה שהסדרי השהות של הקטינים עם האב הורחבו, כך שהלכה למעשה הקטינים לנים בבית האב ארבעה לילות נוספים במחזור של שבועיים מאז מתן פסק הדין בשנת 2013.

81. בנקודה זו, ברצוני להתייחס לטענת האם לפיה ביתה שלה הוא הבית העיקרי של הקטינים. לאחר עיון בסיכומי הצדדים, מצאתי לקבל את טענת האב לפיה האם לא הציגה כל ראיה אשר יהא בה כדי ללמד כי ביתה "הבית העיקרי של הקטינים" גם לעניין דמי המזונות בפועל. **האם לא הציגה כל אסמכתא** כדי לגבות טענתה זו או כדי להכניס תוכן למונח "בית עיקרי". עוד אציין, כי הלכה למעשה, האם לא הצליחה להוכיח כי היא נושאת בהוצאות המגורים בבית העיקרי שכן כפי שצוין, האם לא צירפה כל תיעוד לעניין התשלום האמור עד לדיון ההוכחות וגם לאחריו, צירפה מסמך חלקי ולא ברור שלא נשא חתימות כנדרש לחוזה שנערך כדין. **<u>בסיכומי האם לא נטען דבר בנוגע לכך</u>**.

82. במקרה שלפניי חלוקת זמני השהות היא 57% מהזמן לאם ו-43% מהזמן לאב.

<u>לקראת אקורד סיום</u>

83. לנוכח האמור ובראי בע"מ 9191/15 כאשר לפנינו שינוי נסיבות, אזי יש להידרש להתערבות בשאלת גובה המזונות, בפרט במקרה כמו שלפנינו בו הסדרי חלוקת השהות כמעט שיוויונים, וחלה שינוי של הגדלה בהכנסת האם, כזאת שכיום היא די זהה להכנסת האב.

84. משכך, עלינו לבחון את טובת הקטינים במקרה שכזה, ומעתה נאמר כי יש להחיל ביתר שאת את עקרונות השיוויון בין הצדדים. המשך נשיאת בנטל המזונות כפי שהיה עד היום מהווה פגיעה ביכולתו של האב לספק לקטינים את צרכיהם ביחס להכנסותיו. גם מבחינת עקרון השוויון מבחינה רוחבית ספק בעיניי אם ניתן לאפשר קיום של דור אבות המחויב במזונות בטרם פסיקת בע"מ 9191/15 ודור אבות אחר המחויב מזונות מופחתים לאחר בע"מ 9191/15.

<u>יישום</u>

85. לאחר עיון בטענות הצדדים, והראיות שהוצגו לבית המשפט (המועטות), נחה דעתי כי יש להתערב בגובה חיוב המזונות וזאת לנוכח שינוי נסיבות מהותי. ומשעה שנפתח הפתח ניתן עתה להחיל את העקרונות והחישובים על פי בע"מ 919/15, וכדברי חז"ל **"פתחו לי פתח כחודו של מחט ואפתח לכם פתח של אולם".**

86. לצורך חלוקת נטל הנשיאה של כל אחד מההורים בצרכי הקטינים נעזרו בתי המשפט בנוסחאות מנוסחאות שונות (ראו למשל את הנוסחה אותה הציעה כבוד השופטת י' וילנר בעמ"ש (חי') 42513-09-14 **א.ש נ' י.ש** (4.1.2015).

87. לצורך הדוגמה, אציב את הנתונים הרלוונטיים על המקרה שלפנינו על הנוסחה אותה הציעה כבוד השופטת י' וילנר:

A = צרכי הקטין

B1 = הכנסתו של הורה א

B2 = הכנסתו של הורה ב

C1 = משך השהייה אצל הורה א

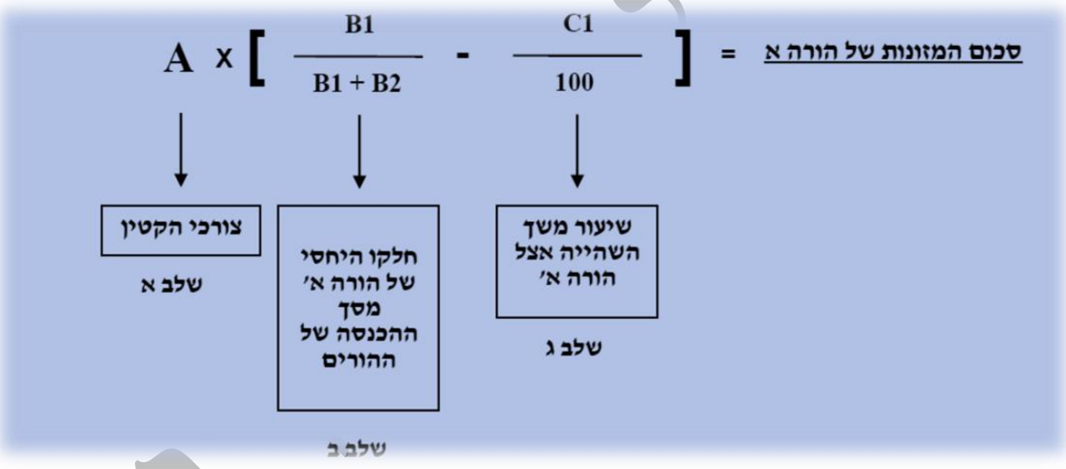

88. כיום, היחס של זמני השהות בין ההורים הוא של 57 :43 לטובת האם. יחס ההכנסות בין ההורים הוא כמעט שווה (50) כאשר ביחס להכנסות הפנויות היחס הוא 52% :48% לטובת האם. אשר לצורכי הקטינים דהיום, הצדדים לא הציגו כל נתון מגובה אשר ניתן יהיה להסיק ממנו מהם אותם צרכים.

89. בתי המשפט מצאו לנכון להעלות את הרף של הצרכים ההכרחיים לסך של כ-1,600 ₪ עבור כל קטין במקום הסכום של כ-1,400 ₪, ראו דברי כבוד השופטת י' שבח בעמ"ש (ת"א) **ש. נ' ש.** (10.1.2019) וכן עמ"ש (ת"א) 46291-01-16 **ג.ג. נ' פלוני** (9.10.2017):

"יוער כי לא בכדי עוד בעמ"ש 1057/09 ש.ת נ' ד.ג [פורסם בנבו] (17/10/10) מצאתי לנכון לציין כי "ובצדק, ציין בית משפט קמא שני גורמים לתוספת ראויה לאותו סכום

מינמאלי- האחד, השינויים משך השנים בשיערוך אותן הוצאות מינמאליות והשני יכולתו הבלתי מבוטלת של המשיב".

וכן בהמשך פסק דין זה:

"דומה כי הגיעה העת להעלות את סכומי הסף אשר נקבעו בפסיקה, אולם לפני שנים רבות" וכן התייחסות של כב' השופט דנציגר בבע"מ 8542/10 פלוני נ' פלונית [פורסם בנבו] (29/12/10).

ייתכן ואף הגיעה העת לעריכת שינוי נוסף בעת קביעת סכום המזונות ההכרחיים ובמיוחד לאור הצרכים שהתווספו, כגון כל הקשור באמצעי התקשורת השונים ובמחשוב, אשר ניתן לראות בהם, כיום כצרכים הכרחיים.

אולם, אף מבלי לקבוע מסמרות בדבר לעת הזו, כפי שצויין לעיל, יש מקום לבחון את כלל הנסיבות ואזי להידרש במקרה הקונקרטי להגדלת אותו סכום הנהוג, וכמפורט לעיל".

90. ואולם, כפי שצוין רבות בפסיקה, אותן נוסחאות מהוות אך כלי עזר בידיו של המותב היושב בדין ואין בהן כדי לכבול או לאיין את שיקול דעתו על פי הנסיבות הספציפיות ולטובת הקטינים. במקרים של משמורת משותפת, נקבע כי יש מקום להפחית את שיעור המזונות תוך שמידת ההפחתה וחלוקת הנטל בין ההורים תעשה ביחס להכנסותיהם הפנויות ולזמני השהות תוך חתירה להוגנות ושוויון (עמ"ש (חי') 20634-04-18 **פלוני נ' פלונית**, פס' 16 (7.2.2019); בע"מ 919/15, עמ' 40 לפסק הדין, פס' 64 לפסק דינו של כבוד השופט ע' פוגלמן).

עוד יפים לעניין זה, דבריו של כבוד השופט ס' ג'יוסי בעמ"ש (חי') 36735-10-17 **י.ב נ' ו.ב**, פס' 31-32 (5.10.2018) ובעמ"ש 17309-05-17 **ג.ט. נ' א.ק.** פס' 38 (15.6.2018):

"...אמנם לסוגיה העומדת לפתחנו הקשרים חשבונאיים, וכדרכם של אלו לבוא על פתרונם על פי נוסחה המתחשבת במכלול הנתונים. אלא שלדעתי אין לראות באותה נוסחה כמי שמגלמת את כל השיקולים והנתונים, אשר לא תמיד ניתן לתת להם ביטוי מלא במסגרת נוסחה חשבונאית וקשה להתעלם מנתונים נוספים, רלוונטיים בעיני, בהם יש להתחשב לשם קבלת הכרעה נכונה. בל נשכח, כי אנו עוסקים בחלוקת נטל המזונות, על פי דיני המשפחה, ועל כן, אותה תוצאה תהא טעונה בנסיבות המתאימות, תיקון, איזון ובמקרים המתאימים אף התעלמות ממנה, ככל שתחושת הצדק תחייב זאת, וכך הוא המקרה שלפנינו".

החלטה מותרת לפרסום

91. תוך שקלול כלל הגורמים דלעיל , מאחר שהקטינים שוהים אצל האב 43% מהזמן אזי האב נושא בפועל בסך של 688 ₪ עבור כל קטין והאם ב- 912 ₪. אשר לרכיב המדור ההפרש בין הצדדים עומד על סך של 900 ₪ לטובת האב. משכך בחרתי להפריד רכיב זה ובשל הפער הוא לא נכנס לחישוביי.

92. לנוכח האמור אני לעמ"ש (ת"א) 32172-11-17 **ש. נ' ש.** (10.1.2019): "**בע"מ 919/15 אכן שינה סדרי עולם באשר לחיוב אב יהודי לשאת במזונות ילדיו הקטינים בגילאי 6-15. לא עוד הפחתה של 25% שהיה נפסק לו היו הקטינים במשמורת בלעדית אצל האם, כי אם בגילאי 6-15 חבים שני ההורים באופן שווה במזונות ילדיהם מדין צדקה, תוך שהחלוקה ביניהם תקבע על פי יכולותיהם הכלכליות היחסיות מכלל המקורות העומדים לרשותם, לרבות שכר עבודה, בנתון לחלוקת המשמורת הפיזית בפועל, ובשים לב למכלול נסיבות המקרה. אלא שמדובר בעקרון לפיו יש להתחשב באופן ממשי ביכולות הכלכליות ובזמני השהות, לאו דווקא בנוסחה מתמטית קבועה".**

93. הנה כי כן נפסק זה מכבר, כי פסיקת מזונות אינה מדע מדויק והיא תמיד תלויות נסיבות ומשתנה מעת לעת על פי המקרה הספציפי והנתונים המובאים לבית המשפט.

94. נוכח האמור ובהתחשב בראיות שלפניי, בחרתי לערוך תחשיב המהווה לי נקודת מוצא ולאחריה לבצע את ההתאמות המתחייבות מהנסיבות הספציפיות של התא המשפחתי העומד לפנינו להכרעה (ראו דבריו של כבוד השופט ש' שוחט בעמ"ש 32172-11-17). בעניין זה אפנה למאמרם של ענה ליפשיץ ושחר ליפשיץ "**מזונות ילדים בגילאים 6 עד 15, בעקבות בע"מ 919/15**" מחקרי משפט, כרך לב (3), התשע"ט- 2019. לשם הנוחות אפנה לעמודים 456- 457 למאמרם שם מוצג מודל מתמטי שניתן להפעילו בחישוב גובה דמי המזונות לקטינים מעל גיל 6. יתרונו של מודל זה הוא בכך כי בנסיבות מסוימות בהן התוצאה שלילית אזי תשלם האם מזונות לאב. לשם הנוחות להלן הנוסחה:

$$Er * (Pf - Rf) + (Ea * Pf - Tf) + (Pf * (Hf+Hm) - Hf)$$

נוסחה זו מפרקת את התשלום כסכום של רכיביו המתוארים בהמשך.
נוסחה חלופית המביאה לאותן תוצאות היא

$$Pf*(Er+Ea+Hf+Hm) - (Er*Rf + Tf + Hf)$$

נוסחה זו מציגה את חיובו של האב כהפרש בין חלקו בכלל ההוצאות לבין הוצאותיו בפועל.

כאשר
Er = סכום ההוצאות תלויות השהות (בשני הבתים);
Ea = סכום ההוצאות שאינן תלויות שהות (בשני הבתים);
Hf = הוצאות מדור הילדים בבית האב;
Hm = הוצאות מדור הילדים בבית האם;
Tf = הוצאות האב שאינן תלויות שהות (בעין);
Tm = הוצאות האם שאינן תלויות שהות;
Pf = חלק האב בסכום ההכנסות הפנויות של ההורים;
Pm = חלק האם באותו סכום;
Rf = שיעור הזמן שהילדים בבית האב;
Rm = שיעור הזמן שהילדים בבית האם.

95. משעה שהצדדים כאמור לא טרחו להביא ראיות בנוגע להוצאות הקטינים בכל פרמטר,, נבצר ממני לנסות ליישם את המודל המוצע, שנראה לי אך ראוי ונוח ליישום במקרים המתאימים.

96. עם זאת, טענתה של האם בדבר היותה ההורה המרכז בחיי הקטינים לא נסתרה, משכך ובשים לב שהמדובר בתובענה להפחתת מזונות שניתנו במסגרת פסק דין, הגעתי לכלל מסקנה לפיה יש להפחית את גובה המזונות.

<u>סוף דבר</u>

97. האב יישא במזונות והוצאות המדור של כל קטין בסך של 750 לחודש וזאת עד הגיע כל קטין לגיל 18 ו/או עד לסיום לימודי התיכון - לפי המאוחר מבין השניים.

98. בתקופת השירות הצבאי/שירות לאומי יישא האב ב- 3/1 מדמי המזונות שיהיו באותה העת.

99. דמי המזונות ישולמו מידי חודש בחודשו עד ה- 5 לחודש עבור החודש השוטף, ישירות לחשבון הבנק של האם שפרטיו יימסרו לאב על ידי האם על פי מדד המחירים לצרכן על בסיס המדד הידוע היום ויעודכנו אחת ל-3 חודשים, ללא עדכונים למפרע.

100. הקצבה המשולמת על ידי המוסד לביטוח לאומי תשולם לאם, כהורה מרכז נוסף על דמי המזונות כפי שנהוג היה עד כה.

101. הצדדים יישאו בחלקים שווים בהוצאות החינוך של הקטינים. בנקודה זו יצוין, כי עיינתי בטענות הצדדים לעניין הליכי הגבייה המתנהלים בלשכת ההוצאה לפועל. הוצאות בגין חינוך כוללות את כלל ההוצאות הנוגעות לעניין לרבות חוגים, תנועות נוער, מבחני קבלה למיניהם, שיעורים פרטיים, קייטנות וכדומה. על ההורים לנסות ולהגיע להסכמות ביניהם בטרם פנייה לערכאות וזאת, כדי למנוע כל מאבק משפטי נוסף. דברים אלה מקבלים משנה תוקף לאחר עיון בהחלטתה של כבוד הרשמת בתיק הוצאה לפועל 9-17-00252-13, בה ניתנה הכרעה כוללת בנוגע למספר בקשות אותן הגישה האם. עיון בהחלטה מלמד במפורש כי למרבית דרישותיה של האם האב לא התנגד כלל ולפיכך, נראה היה כי ניתן היה להימנע מפתיחת ההליך בנקל. על שני ההורים לשמור על הגינות בעת הצבת דרישתם למחציות ולשים לב לסוג ההוצאה בה מדובר.

האם, בתור ההורה המשמורן, תישא במלוא הסכומים בגין הוצאות החינוך ואילו האב ישיב לה את מחצית ההוצאה תוך 7 ימים ממועד שליחת האסמכתאות. על האסמכתאות להישלח להורה השני תוך 3 חודשים לכל היותר לאחר ההוצאה.

102. הצדדים יישאו בחלקים שווים בהוצאות רפואיות חריגות מכל מין וסוג שהוא, לרבות רפואת שיניים ואורתודנטיה, משקפיים ועדשות מגע, טיפולים פסיכולוגיים או רגשיים, אבחונים, וכל הוצאה רפואית חריגה נוספת אשר איננה מכוסה על ידי קופת החולים.

נבו - לא להפצה (?)

103. יובהר - כל הוצאה רפואית תעשה על בסיס אסמכתאות אשר תועברנה מהורה אחד למשנהו עוד **בטרם** תשלום הכספים וזאת, כדי לאפשר להורה השני לבדוק את התשלום הנטען. בדיקה כאמור תיעשה תוך 7 ימים מיום משלוח האסמכתא. במקרה של מחלוקת בנוגע לגובה העלות או נחיצותה של ההוצאה, יהא ההורה המתנגד רשאי לשלוח הצעה נגדית מטעמו תוך 7 ימים. ככל שעסקינן במחלוקת רפואית, אזי, ההכרעה בעניינה תיעשה על ידי רופא המשפחה המטפל בקטינים או על ידי רופא מומחה בתחום המוסכם על הצדדים.

104. הוצאה רפואית חריגה דחופה תשולם לאלתר וללא צורך בקבלת עמדתו של ההורה השני. הוצאה זו תוחזר להורה המשלם על ידי ההורה החייב תוך 7 ימים כפוף להצגת אסמכתא בדבר ביצוע התשלום.

105. הפחתת המזונות היא מהיום ואילך. לא מצאתי מקום להשבה בנסיבות דנן.

106. מעבר לאמור, יתר סעיפי פסק הדין משנת 2013 יעמדו על כנם.

107. בנסיבות העניין אין צו להוצאות.

108. המזכירות תמציא את פסק הדין לצדדים.

109. פסק הדין ניתן לפרסום ללא ציון שמות הצדדים.

110. <u>**המזכירות תסגור את התיק**</u>.

ניתן היום, כ"ז אב תשע"ט, 28 אוגוסט 2019, בהעדר הצדדים.

איריס אילוטוביץ' סגל, שופטת

דלתיים סגורות